

V Bruseli 10. novembra 2021
(OR. en)

13196/1/21
REV 1

COH 59

POZNÁMKA

Od:	Predsedníctvo
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Príspevok programov politiky súdržnosti k obnove, konkurencieschopnej udržateľnosti, zelenej a digitálnej transformácii, odolnosti a hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti – výzvy a príležitosti v nadchádzajúcich rokoch = diskusia o smerovaní

Ministri zodpovední za politiku súdržnosti sa vyzývajú, aby na zasadnutí Rady pre všeobecné záležitosti venovanom politike súdržnosti, ktoré sa bude konať 18. novembra, poskytli ďalšie politické usmernenia k príspevku programov politiky súdržnosti k obnove, konkurencieschopnej udržateľnosti, zelenej a digitálnej transformácii, odolnosti a hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti a k výzvam a príležitostiam v nadchádzajúcich rokoch, a to na základe dokumentu predsedníctva uvedeného v prílohe k tejto poznámke.

Podkladový dokument – Rada pre všeobecné záležitosti (súdržnosť), 18. novembra 2021***Príspevok programov politiky súdržnosti k obnove, konkurencieschopnej udržateľnosti, zelenej a digitálnej transformácii, odolnosti a hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti*****Výzvy**

Za posledné desaťročia sa regionálne rozdiely v rámci EÚ zmenšujú a odlišné úrovne HDP sa výrazne zblížujú. Vplyvom hospodárskej a finančnej krízy z roku 2008 však pokrok začal byť nerovnomerný a okrem toho kríza spôsobená ochorením COVID-19 viedla k novým narušeniam. Napríklad, zatiaľ čo konvergencia bola naďalej výrazná medzi členskými štátmi východnej Európy, mnohé regióny južnej Európy so strednými príjmami a niektoré členské štáty na severozápade EÚ naopak v porovnaní s EÚ klesli, čo dokazuje, že pokrok sa môže zvrátiť.

Politika súdržnosti významne prispela k zníženiu mnohých z týchto rozdielov. Útvary Komisie odhadujú, že programy politiky súdržnosti na roky 2014 – 2020 mali významný vplyv na HDP na obyvateľa, najmä v menej rozvinutých regiónoch, v ktorých sa očakáva nárast o ďalších 2,6 %. Z prognóz vyplýva, že rozdiely medzi najbohatšími a najchudobnejšími regiónmi (každý z nich predstavuje 10 % obyvateľstva EÚ) by sa mali znížiť o 3,5 %.

Pandémia COVID-19 priniesla rad predtým nepredstaviteľných výziev pre územnú súdržnosť EÚ vo všeobecnosti. Zatiaľ čo je pandémia COVID-19 príliš čerstvá na to, aby bolo možné v plnej miere posúdiť jej vplyv na regióny EÚ, prvé odhady naznačujú, že najviac ovplyvní južné regióny, a to najmä tie, ktoré majú veľký podiel pridanej hodnoty vo veľkoobchode a maloobchode, doprave a ubytovaní.

Ešte pred krízou COVID-19 čelilo hospodárstvo EÚ viacerým dlhodobým štrukturálnym výzvam. Niektoré z nich budú v nasledujúcich rokoch ešte naliehavejšie. Najmä rýchlo starnúca spoločnosť nakoniec zníži ponuku pracovnej sily, a tým aj rastový potenciál EÚ. Slabý rast produktivity naďalej spomaľuje rast a EÚ zaostáva v procese digitálnej transformácie za Čínou a Spojenými štátmi. Hospodársky rast brzdí aj menej vzdelaná pracovná sila, ktorá sťažuje dobiehanie v oblasti produktivity. V neposlednom rade klimatická transformácia s nerovnomerným územným vplyvom spôsobí značné sociálne a ekonomické náklady.

Regióny EÚ sa líšia nielen z hľadiska zraniteľnosti voči týmto výzvam, ale aj v rámci pripravenosti na ich riešenie. To by mohlo v nasledujúcich rokoch viesť k prehĺbovaniu rozdielov. Pretrvávajúce vyľudňovanie postihuje najmä východné a niektoré južné regióny EÚ. Prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo bude mať vplyv na tie územia, ktoré sú vo veľkej miere závislé od ťažby a ťažobných činností a od uhlíkovo a energeticky náročných priemyselných odvetví, z čoho vychádza Mechanizmus spravodlivej transformácie. Očakáva sa tiež, že nárast cien uhlíka a energií zasiahne najodľahlejšie regióny zvýšením ich nákladov na pripojenie sa k vnútornému trhu.

Vo všeobecnosti sú obzvlášť zraniteľné vidiecke oblasti. Ich obyvateľstvo je už dnes v priemere staršie ako obyvateľstvo žijúce v mestách, veľkomestách a na predmestiach. Tieto demografické trendy spolu s nedostatočnou konektivitou, problémami v oblasti infraštruktúry a produktivity a nízkym prístupom k verejným službám vrátane vzdelávania a starostlivosti môžu prispieť k nižšej atraktivite vidieckych oblastí ako miest na život a prácu.

Preto je nevyhnutné posilniť odolnosť regionálnych ekonomík EÚ a zvýšiť ich schopnosť reagovať na asymetrické otrasy. Z pandémie vyplýva, že mimoriadne zraniteľné sú tie regióny, ktoré do veľkej miery závisia od úzkeho okruhu výrobných odvetví alebo odvetví služieb. Potrebná bude ďalšia diverzifikácia regionálnych hospodárskych činností riadená stratégiami pre inteligentnú špecializáciu, investície do vzdelávania a celoživotného vzdelávania a neustála podpora pre hnacie faktory hospodárskeho rastu, ktoré budú odolné voči budúcim zmenám.

Vyhliadky do budúcnosti

S cieľom čeliť tejto bezprecedentnej kombinácii výziev v nasledujúcich rokoch sa spoluzákondarcovia dohodli na rozsiahlom balíku finančnej podpory prostredníctvom zdrojov z nástroja Next Generation EU a viacročného finančného rámca na obdobie rokov 2021 – 2027. Prostredníctvom vhodného zosúladenia dostupných komplementárnych nástrojov a účinných koordinačných mechanizmov budú môcť členské štáty maximalizovať prínosy zostávajúcich prostriedkov z Kohézneho fondu na obdobie rokov 2014 – 2020, iniciatívy REACT-EU, Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a nových fondov politiky súdržnosti dostupných na roky 2021 – 2027 vrátane financovania z Fondu na spravodlivú transformáciu. Táto kombinácia nástrojov umožní členským štátom zvýšiť odolnosť a pripravenosť ich hospodárstiev a spoločností na budúcnosť a zároveň prispieť k zelenej a digitálnej transformácii.

Posilnenie a zvýšenie odolnosti EÚ ako celku však bude účinné len vtedy, ak sa na nikoho a na žiadny región nezabudne. Bez tejto vnútornej záruky solidarity hrozí riziko nevyváženého a neudržateľného rastu a oslabenia dôvery v demokraciu, európske hodnoty a samotný európsky projekt.

Preto je zásadné riešiť situáciu miest, na ktoré „sa zabudlo“ a ktoré môžu byť v dôsledku globalizácie a technologických zmien postihnuté dezindustrializáciou, degradáciou životného prostredia a nízkou kvalifikáciou obyvateľov, ktorá vytvára začarovaný kruh. Podobne je nevyhnutné posilniť úlohu menších miest a obcí, aby mohli pôsobiť ako regionálne centrá podporujúce susedné vidiecke oblasti, poskytovali prístup k širokej škále verejných a súkromných služieb a vytvárali nové hospodárske perspektívy pre menej rozvinuté a okrajové regióny. Sem patrí aj využívanie príležitostí pre vidiecke oblasti, ktoré sa opierajú o ich prírodné zdroje, napríklad v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov, biohospodárstva, udržateľnej výroby a spracovania potravín a cestovného ruchu. Hlavné faktory pre úspešné zvládnutie týchto výziev sú lepšia konektivita, silnejšia diverzifikácia hospodárskych činností, silnejšia odolnosť životného prostredia, odolnosť proti zmene klímy a sociálna odolnosť – v rámci posilnených miestnych komunít.

Základom modelu riadenia politiky súdržnosti bola vždy podpora miestne orientovaných politík, ktoré sa opierajú o prispôsobené stratégie územného rozvoja a sú zakotvené v účinných mechanizmoch partnerstva. Potrebné sú však účinné mechanizmy koordinácie s inými nástrojmi EÚ, ktoré sledujú iné ciele a používajú iné spôsoby realizácie, najmä s Mechanizmom na podporu obnovy a odolnosti.

Otázky do diskusie

- Ako možno politiku súdržnosti kombinovať s inými nástrojmi EÚ s cieľom ďalej znižovať rozdiely v rozvoji a zvyšovať odolnosť v strednodobom a dlhodobom horizonte?
 - Ako sa dajú náležite riešiť rôzne potreby jednotlivých regiónov a území a ako priblížiť využívanie finančných prostriedkov EÚ príjemcom a občanom?
-